

OPMERKELIJKE ZAKEN (4)

De officier die weigerde zich ter purge te stellen

door

PROF. MR. G.L. COOLEN

Een bijdrage, waarin valt te lezen welke gevolgen het kan hebben indien een officier die door zijn omgeving wordt verdacht van ontucht, weigert zich van deze verdenking te laten zuiveren.¹⁾

Inleiding

Zich ter purge stellen: reeds het Oud-Hollands recht kende de *remedie van purge*. Het rechtsmiddel vond regeling in de (in 1531 door Keizer Karel V vastgestelde) *Instructie van den Hove van Holland, Zeeland en Vriesland*. Het rechtsmiddel kwam toe aan ieder die zich bezwaard voelde doordat jegens hem vermoedens werden geuit dat hij zich aan een misdrijf schuldig zou hebben gemaakt. Wie zich ter purge stelde, wendde zich tot de rechter met het verzoek hem ‘puur, zuiver en innocent’ te verklaren. De gevraagde zuivering werd (slechts) uitgesproken, indien de onschuld van verzoeker kon worden vastgesteld. Werd de zuivering niet uitgesproken, dan diende de rechter de straf op te leggen die de wet op het misdrijf stelde.²⁾

De in 1814, na het herstel van de onafhankelijkheid, voor militairen tot stand gebrachte straf- en tuchtwetten bevatten niet een regeling van het oude rechtsmiddel. De nieuwe wetten gingen eenvoudig uit van het bestaan de mogelijkheid om zich ter purge te stellen. Slechts werd in de *Provisionele Instructie voor het Hoog Militaire Gerechtshof* (Stb. 1814, 85) bepaald dat, indien een *militair* zich ter purge stelde, hij terecht zou staan voor het Hoog Militair Gerechtshof. In voorkomende gevallen paste het Hof de procedure toe die regeling vond in de (hiervóór genoemde) *Instructie van den Hove van Holland, Zeeland en Vriesland*.³⁾

Het kwam niet vaak voor dat een militair zich ter purge stelde. Voor een geval waarin een officier zich ter purge stelde en vervolgens inderdaad van (alle) blaam werd gezuiverd, kan worden verwezen naar: HMG NI 4 juni 1915, MRT deel XI (1915/1916), p. 190 e.v.: ‘Verklaart den impetrant, in hoofde dezer genoemd, puur, zuiver en innocent ten aanzien van de tegen hem geopperde verdenking als zoude hij - aan de sergeanten D. en I. opdracht gevend tot opsporing van een gevluchten misdadiger - daaraan hebben toegevoegd de woorden: Je strijkt ze maar langs de broek, anders krijg je niks gedaan.’

Toen per 1 januari 1923 de (uit 1814/15 stammende) Criminele Wetboeken en Reglementen van Discipline werden vervangen door het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht, verdween het rechtsmiddel definitief uit de wetgeving.

¹⁾ De namen in deze bijdrage zijn verzonnen.

²⁾ Zie voor nadere bijzonderheden: *Procedure inzake terpurgestelling. Invloed van een voorafgaand onderzoek der feiten door een krijgsraad en door een Raad van onderzoek*, MRT 1905/06 (deel I), p. 158 e.v.

³⁾ Zie hieromtrent HMG 20 december 1904, MRT 1905/06 (deel I), p. 158 e.v.

Wat gebeurde er in de nacht van 24 op 25 oktober 1918?

Over reserve-eerste-luitenant Daniel Schraage doen geruchten de ronde: hij zou in de nacht van 24 op 25 oktober 1918 zijn afgeranseld door de beheerder van het hotel waar hij logeerde, omdat hij onzedelijke handelingen zou hebben gepleegd met de minderjarige dochter van de beheerder. Als de geruchten aanhouden, roept de commandant luitenant Schraage bij zich en vraagt om opheldering.

Tegenover de commandant geeft luitenant Schraage de afranseling door de beheerder van het hotel toe. Hij ontkent echter in alle toonaarden dat hij met de dochter van de beheerder onzedelijke handelingen heeft gepleegd. Als hij blijft ontkennen, stelt de commandant hem voor zich ter purge te stellen. Luitenant Schraage weigert dit echter, en blijft weigeren, hoe zeer de commandant ook aandringt. Hij, Schraage, wenst aan de zaak geen ruchtbaarheid te geven.

De commandant legt een tuchtstraf op

Uiteindelijk raakt voor de commandant de maat vol. Hij straft luitenant Schraage tucht-rechtelijk met één maand kamerarrest en vermeldt als strafreden:

‘In den nacht van 24 op 25 October 1918 gelogeed in een hotel - afgeranseld door den gérant van genoemd hotel, onder beschuldiging met diens tienjarige dochtertje onzedelijke handelingen te hebben gepleegd - geen maatregelen genomen om zich van dien blaam en van den hem aangedanen smaad te zuiveren, hebbende hij zich daardoor als officier onwaardig gedragen.’

Luitenant Schraage voelt zich in het nauw gedreven. Op 27 januari 1919 dient hij een klacht in bij het Hoog Militair Gerechtshof. De klacht is zowel tegen de straf als tegen de strafreden gericht.

Het Hoog Militair Gerechtshof doet de strafoplegging teniet

Op 7 maart 1919 neemt het Hoog Militair Gerechtshof in de zaak een beslissing. Het verklaart de klacht gegrond en doet zowel de opgelegde straf als de strafreden teniet.⁴⁾

Het Hof volgt een eenvoudige redenering. Het begint met vast te stellen dat de strafoplegger kennelijk heeft aangenomen dat klager (luitenant Schraage), op tijd en plaats als in de strafreden vermeld, door de beheerder van het hotel is afgeranseld omdat hij naar het oordeel van de beheerder onzedelijke handelingen zou hebben gepleegd met diens minderjarige dochter. Vervolgens stelt het Hof dat één van beide waar moet zijn: of klager heeft zich inderdaad aan het plegen van onzedelijke handelingen schuldig gemaakt, of hij wordt hiervan, zoals hij zelf beweert, ten onrechte verdacht. Vervolgens overweegt het Hof:

‘dat in het eerste geval van klager niet mocht worden gevergd, dat hij zelf maatregelen zoude nemen om te trachten van de tegen hem ingebrachte beschuldiging zich te zuiveren met de kans, dat bij het door hem uitgelokte onderzoek zijne schuld zoude komen vast te staan en hij door den strafrechter zoude kunnen worden gestraft;

dat echter ook in het tweede geval het zelf nemen van maatregelen van den bovenbedoelden aard van klager niet mocht worden verlangd; dat klager in de toelichting tot zijne klacht immers terecht erop wijst, dat het voor hem - getrouwd man met een zenuwzieke vrouw en vader van kinderen, die als reserve-officier binnenkort in den burgerstand zal terugkeeren en dan naar eene burgerbetrekking zal hebben te dingen - van zeer groot belang was, dat niet openbaar zoude worden, welke erge beschuldiging, al was het dan ten onrechte, door den gérant van het hotel tegen hem werd ingebracht, terwijl het bekend

⁴⁾ HMG 7 maart 1919, MRT 1918/19 (deel XIV), p. 597 e.v.

worden van deze beschuldiging zeer waarschijnlijk het gevolg zoude zijn van het doen van klachte bij de justitie (...) ter zake van de ondergane mishandeling;

dat het daarom niet juist is gedacht, nu klager te rade was geworden om zelf geene maatregelen te nemen, hem daarvoor krijgstuchtelijk te straffen (...).’
